

Список використаних джерел

1. Герман Д. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору / перек. з англ. О. Лизак, О. Наконечна, О. Шлапак. Львів : Вид-во Старого Лева, 2015. 416 с.
2. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби : практичний посібник / авт.-упор. : І. І. Ткачук, Н. В. Пророк, Н. В. Лунченко, В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко; за заг. ред. В. Г. Панка. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 100 с. URL : https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741698/1/diahnostychnyi_minimum_2024.pdf (дата звернення: 30.06.2026).
3. Клінічна настанова, заснована на доказах «Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації». КН 2024-1265. 19.07.2024 URL : <https://www.dec.gov.ua/mtd/posttravmatychnyi-stresovyi-rozlad/> (дата звернення: 30.06.2026).
4. Перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях : навч.-практич. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.А. Моргунов ; [О. І. Федоренко та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. 84 с.
5. Про систему охорони психічного здоров'я в Україні : Закон України від 15.01.2025 №4223-IX. Відомості Верховної Ради України. 2025. № 23. Ст. 165. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20#Text> (дата звернення: 20.06.2026).
6. Про затвердження Стандарту медичної допомоги «Суїцидальна поведінка» : наказ МОН від 24.04.2026 року № 546. Міністерство охорони здоров'я України. URL : https://moz.gov.ua/storage/uploads/b3f8dd99-d2e4-4e99-997a-d810a7f50786/dn_546_24042026_dod.pdf (дата звернення: 20.06.2026).
7. Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» : лист МОН № 1/3872-22 від 04.04.2022. URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-metodichni-rekomendaciyi-persha-psyhologichna-dopomoga-algoritm-dij> (дата звернення: 23.06.2026).
8. Про рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, що забезпечують здобуття профільної середньої освіти академічного спрямування: концептуальні, нормативні та методичні засади : лист МОН № 1/11707-26 від 01.06.2026. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/96951/ (дата звернення: 23.06.2026).
9. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу : навчально-методичний посібник / В. Л. Андрєєнкова, Т. В. Войцях, І. П. Гриців, В. О. Мельничук, Н. О. Сабліна, О. В. Флярковська, Т. А. Харківська. К., 2023. 126 с.
10. Уніфікований клінічний протокол первинної та спеціалізованої медичної допомоги «Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації». ГС 2024-1265. 19.07.2024 URL : <https://www.dec.gov.ua/mtd/posttravmatychnyi-stresovyi-rozlad/> (дата звернення: 13.06.2026).
11. Цільова модель системи у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки 3.0. Координаційний центр з психічного здоров'я. Київ, 2024. 45с. URL : <https://howareu.com/materials/tsilova-model-systemy-u-sferi-pzpsp-30> (дата звернення: 19.06.2026).
12. International Rescue Committee (IRC) Deutschland gGmbH. *Tragweite entfalten – Arbeitsheft: Ein Reflexionsleitfaden für diskriminierungssensible Bildungsarbeit* (2. Auflage). Berlin : IRC Deutschland, 2026. URL : https://mehr-teilhabe.de/wp-content/uploads/260306_1_IRC_Tragweite_DIGITAL_V8_SK.pdf (дата звернення: 23.06.2026).
13. Substance Abuse and Mental Health Services Administration. *SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach*. Rockville, MD, 2014. URL : https://www.health.ny.gov/health_care/medicaid/program/medicaid_health_homes/docs/samhsa_trauma_concept_paper.pdf (дата звернення: 23.06.2026).

Олена СМІРНОВА,

в.о. завідувача Центру цифрової освіти
Донецького ОблІППО

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ТА СУЧАСНІ ОСВІТНІ ПРАКТИКИ В УМОВАХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗМІН

Сучасний етап розвитку освіти характеризується стрімким поширенням цифрових технологій, активним запровадженням інструментів штучного інтелекту та зміною підходів до організації освітнього процесу. Перед учителем постає завдання не лише передавати знання, а й формувати в

учнів здатність критично мислити, аналізувати інформацію, ефективно використовувати цифрові ресурси та навчатися впродовж життя.

Нова українська школа (НУШ) ставить перед педагогами завдання формувати компетентності, що забезпечують готовність учнів до життя у світі, який швидко змінюється. Однією з ключових складових цього процесу є цифрова освіта, що відкриває нові можливості для навчання, комунікації та творчості. Вона не лише розширює інструментарій учителя, а й вимагає від нього високого рівня цифрової грамотності й відповідальності.

У сучасному освітньому середовищі педагог є не тільки носієм знань, а й провідником у цифровий простір, де важливими стають питання кібербезпеки, захисту особистих даних та професійної репутації. Водночас цифрова епоха відкриває нові горизонти створення освітнього контенту – від інтерактивних ресурсів до використання штучного інтелекту для персоналізації навчання.

Отже, цифрова освіта в контексті НУШ – це не лише технології, а й нова педагогічна культура, що поєднує безпеку, інноваційність і творчість.

У контексті реалізації Концепції Нової української школи [1] особливої актуальності набувають педагогічні практики, що поєднують можливості штучного інтелекту, цифрових платформ, діяльнісного навчання та компетентнісного підходу. Такі практики дозволяють персоналізувати навчання, підвищити мотивацію учнів і створити умови для розвитку ключових компетентностей XXI століття.

До питання ролі цифрової культури в професійному розвитку неодноразово зверталися українські дослідники [2; 3], зазначаючи, що поняття «цифрової культури» охоплює не тільки технологічні аспекти, а й глибоке розуміння культури праці та професійної культури, що визначається через акмеологічні й особистісні характеристики фахівців. У статті О. Д. Гуменного [4] проаналізовано процес формування цифрової культури учнів в умовах активного впровадження цифрових технологій в освітній процес, сучасні тенденції цифровізації освіти, що зумовлюють трансформацію змісту навчання та переорієнтацію на розвиток цифрових компетентностей здобувачів освіти як необхідної умови їх успішної соціалізації в інформаційному суспільстві. Для формування в учнів навичок відповідального й етичного використання інструментів штучного інтелекту, розвитку критичного ставлення до одержаної інформації, умінь перевіряти достовірність результатів можна використовувати цифрові програми [5], які є сучасним способом оцінити особисту цифрову грамотність. Завдання створені за європейськими стандартами DigComp 2.1. та адаптовані українськими експертами.

Питання формування цифрової компетентності педагогів розглянуто в науковій статті «Цифрова компетентність педагогів в умовах інформатизації освіти» [6], автори якої обґрунтували доцільність використання компетентнісного підходу до формування інтелектуальних ресурсів освітньої системи та проаналізували стандарти навчального процесу, що реалізується в цифровому просторі. Такий підхід передбачає активну участь здобувачів освіти в процесі пізнання через дослідження, проектування, експериментування, розв'язання проблемних ситуацій та виконання практико-орієнтованих завдань. На відміну від традиційної моделі, орієнтованої переважно на відтворення готових знань, діяльнісне навчання спрямоване на формування в учнів умінь застосовувати набуті знання в різних життєвих і навчальних ситуаціях, самостійно здобувати нову інформацію та ефективно взаємодіяти з іншими.

Центр цифрової освіти Донецького ОблІППО спрямовує свою діяльність на впровадження та сприяння використанню сучасних цифрових технологій, інтерактивних платформ, сервісів спільної роботи й інструментів штучного інтелекту. Відповідно до цієї мети було заплановано й проведено низку заходів. 16 лютого 2026 року Центр цифрової освіти Донецького ОблІППО провів онлайн-інфосесію «Кібергігієна в щоденній роботі педагога: прості правила безпеки» [7]. Захід об'єднав понад 100 освітян Донецької області та став майданчиком для міжрегіональної професійної взаємодії. Педагоги опрацювали питання інформаційно-цифрової компетентності вчителя через призму вимог Професійного стандарту, обговорили правила кібергігієни, ознайомилися з інструментами захисту даних і сучасними освітніми практиками, які вчителі можуть упроваджувати в безпосередній роботі з учнями.

Важливим напрямом професійного розвитку педагогічних працівників є опанування сучасних цифрових інструментів і технологій штучного інтелекту, які відкривають нові можливості для організації освітнього процесу. З цієї метою 09 березня 2026 року Центр цифрової освіти Донецького ОблІППО в онлайн-форматі провів практикум «Створення освітнього контенту з використанням ШІ» [8] для педагогічних працівників усіх категорій. Захід об'єднав майже 200 учасників, ставши майданчиком для професійного спілкування, обміну практичним досвідом та ознайомлення з актуальними

можливостями використання штучного інтелекту в освітній діяльності.

Під час практикуму педагоги розглянули сучасні підходи до створення навчальних матеріалів за допомогою генеративного штучного інтелекту, ознайомилися з можливостями цифрових сервісів для підготовки презентацій, візуальних матеріалів, тестових завдань, дидактичних вправ та інших освітніх ресурсів. Значну увагу було приділено питанням академічної доброчесності, етичного використання штучного інтелекту, перевірки достовірності згенерованого контенту та ефективного поєднання інноваційних технологій із традиційними педагогічними підходами.

Практичний характер заходу сприяв формуванню в учасників навичок створення якісного освітнього контенту, підвищенню рівня цифрової компетентності та усвідомленню потенціалу штучного інтелекту як інструменту підтримки професійної діяльності педагога. Нові знання та практичні напрацювання можуть бути ефективно використані для модернізації освітнього процесу, урізноманітнення форм і методів навчання та підвищення мотивації здобувачів освіти.

Отже, в умовах цифрової трансформації освіти організація міжкурсового спілкування вчителів усіх освітніх категорій відбувається на засадах розвитку системи активного залучення учнів до спільної роботи, досліджень і творчих проєктів у межах реалізації освітнього процесу, що забезпечує формування критичного мислення, креативності, комунікативних навичок, уміння працювати в команді та ухвалювати відповідальні рішення.

Цифрові інструменти сьогодні формують цілісну екосистему навчання, де кожна група має своє призначення, але разом вони забезпечують комплексний розвиток учнів – від комунікації та співпраці до формування практичних компетентностей. Важливим є баланс між традиційними й інноваційними методами: онлайн-дошки та сервіси опитування підтримують інтерактивність і формувальне оцінювання, тоді як відеоплатформи та віртуальні лабораторії відкривають шлях до змішаного й дослідницького навчання. Особливе місце посідають інструменти штучного інтелекту, які відкривають новий горизонт педагогіки, дозволяючи генерувати контент, адаптувати завдання під рівень учня та створювати персоналізовані траєкторії навчання, що відповідає ключовим принципам НУШ. Для педагога практична цінність цифрових інструментів полягає в можливості організувати ефективну співпрацю, отримати швидкий зворотний зв'язок, урізноманітнити освітній процес і забезпечити безпечне сучасне середовище для досліджень і творчості. Водночас методичний акцент полягає не лише в знанні про інструменти, а й у вмінні інтегрувати їх у навчальний процес відповідно до освітніх цілей, що потребує від учителя цифрової грамотності, критичного мислення та готовності до постійного оновлення практик. Ефективне використання цифрових ресурсів дозволяє зробити навчання інтерактивним, гнучким і доступним. Основні групи цифрових інструментів надано в таблиці 1 [9].

Таблиця 1

Основні групи цифрових інструментів

Група інструментів	Призначення	Освітній результат
Онлайн-дошки	Спільна робота	Комунікація та співпраця
Сервіси опитування	Формувальне оцінювання	Зворотний зв'язок
Платформи для відеоуроків	Змішане навчання	Гнучкість освітнього процесу
Інструменти ШІ	Генерація контенту	Персоналізація навчання
Віртуальні лабораторії	Дослідження та експерименти	Практичні компетентності

Відомості, наведені в таблиці, демонструють, що цифрові інструменти – це не додаток до уроку, а повноцінний ресурс модернізації освіти, який допомагає реалізувати принципи НУШ: компетентнісний підхід, інтерактивність, безпека та індивідуалізація навчання. Саме тому сучасний урок має бути спрямований не лише на засвоєння змісту навчального предмета, а й на розвиток зазначених компетентностей.

Освітній процес сьогодні потребує створення умов для активної взаємодії учнів, формування навичок самостійного пошуку, аналізу та критичного оцінювання інформації, прийняття обґрунтованих рішень і застосування набутих знань у практичній діяльності. Особливої ваги набуває розвиток цифрової грамотності, медіаграмотності, навичок командної роботи, комунікації та творчого розв'язання проблем, які є необхідними для успішної самореалізації особистості в умовах цифрового суспільства.

У сучасному освітньому середовищі вчитель виступає не лише джерелом знань, а й фасилітатором, наставником та організатором пізнавальної діяльності учнів. Його завданням є створення навчальних

ситуацій, що спонукають здобувачів освіти до дослідження, співпраці, рефлексії та безперервного навчання. Використання цифрових технологій, інструментів штучного інтелекту, інтерактивних методів і діяльнісних практик дозволяє зробити освітній процес більш гнучким, персоналізованим та орієнтованим на потреби кожного учня.

Тож сучасний урок має стати простором для розвитку особистості, формування ключових компетентностей і наскрізних умінь, визначених державними освітніми стандартами, що забезпечуватимуть готовність учнів до життя, навчання та професійної діяльності в умовах постійних суспільних і технологічних змін.

Отже, сучасна освіта потребує переосмислення ролі вчителя та впровадження нових підходів до організації навчального процесу. Поєднання можливостей штучного інтелекту, цифрових технологій та діяльнісних практик створює умови для формування компетентного, творчого та відповідального громадянина. Використання запропонованих методичних підходів сприятиме підвищенню якості освіти, розвитку професійної майстерності педагогів та успішній реалізації завдань Нової української школи.

Педагогічним працівникам рекомендуємо активно впроваджувати в освітній процес сучасні цифрові технології та інструменти штучного інтелекту як засоби підвищення ефективності навчання, персоналізації освітнього процесу й розвитку ключових компетентностей учнів. Важливо використовувати можливості цифрових сервісів для створення диференційованих навчальних матеріалів, організації зворотного зв'язку, формувального оцінювання та підтримки індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти. З цією метою пропонуємо алгоритм інтеграції цифрових інструментів на уроці (таблиця 2).

Таблиця 2

Алгоритм інтеграції цифрових інструментів на уроці

№ з/п	Крок алгоритму	Алгоритмічні дії
1.	Визначення мети уроку	- Чітко сформулюйте, які компетентності та результати ви хочете отримати. - Оберіть цифровий інструмент відповідно до освітньої цілі (співпраця, оцінювання, дослідження тощо).
2.	Добір інструментів відповідно до рівня можливостей класу	- Використовуйте таблицю груп цифрових інструментів як орієнтир. - Переконайтеся, що обраний сервіс відповідає рівню учнів та технічним можливостям.
3.	Планування інтеграції	- Визначте, на якому етапі уроку інструмент буде найбільш ефективним (мотивація, пояснення, закріплення, оцінювання). - Продумайте інструкції для учнів та час на виконання завдань.
4.	Забезпечення безпеки та доступності	- Перевірте налаштування конфіденційності та безпеки. - Переконайтеся, що учні мають доступ до інструменту та розуміють правила його використання.
5.	Реалізація на уроці	- Використовуйте інструмент у поєднанні з традиційними методами. - Слідкуйте за активністю учнів та коригуйте процес у разі потреби.
6.	Рефлексія та оцінювання результатів	- Обговоріть із учнями досвід використання інструменту. - Оцініть, чи досягнуто поставлених цілей. - Зафіксуйте висновки для подальшого вдосконалення практики.

Алгоритм забезпечує педагога не лише інструментами, а й чіткою методичною рамкою, яка допомагає інтегрувати цифрові технології в навчання без втрати педагогічної логіки та безпеки.

Ефективним напрямом модернізації освітнього процесу є впровадження міжпредметної інтеграції,

яка створює умови для формування цілісного бачення світу та розвитку наскрізних умінь. Доцільно розробляти завдання, що поєднують зміст різних освітніх галузей і передбачають використання цифрових інструментів для дослідження, аналізу, моделювання та представлення результатів навчальної діяльності [7].

Важливо також приділяти увагу розвитку навичок XXI століття, зокрема й критичного мислення, креативності, комунікації, співпраці, цифрової грамотності та вміння навчатися впродовж життя. Формування зазначених компетентностей має здійснюватися системно та бути невід'ємною складовою кожного уроку незалежно від навчального предмета [8].

Педагогам доцільно створювати безпечне та інклюзивне цифрове освітнє середовище, сприяти розвитку медіаграмотності учнів, формуванню культури відповідальної поведінки в мережі Інтернет, навичок захисту персональних даних і протидії інформаційним маніпуляціям. Особливої актуальності набуває профілактика кібербулінгу та формування усвідомленого ставлення до власної цифрової присутності.

З метою підвищення професійної майстерності рекомендуємо педагогічним працівникам постійно вдосконалювати власну цифрову компетентність, брати участь у професійних спільнотах, вебінарах, тренінгах, майстер-класах та інших формах професійного розвитку, присвячених цифровій трансформації освіти, використанню штучного інтелекту та сучасних освітніх технологій.

Запропоновані рекомендації спрямовані на підвищення якості освітнього процесу, розвиток професійної компетентності педагогів та формування в учнів готовності до успішної діяльності в умовах цифрового суспільства. Їх реалізація сприятиме створенню сучасного освітнього середовища, орієнтованого на розвиток особистості, інноваційність та безперервне навчання.

Список використаних джерел

1. Концепція Нової української школи. Міністерство освіти і науки України. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 02.06.2026).
2. Базелюк О. Роль цифрової культури у професійній діяльності педагогічних працівників закладів професійної освіти. URL : https://www.researchgate.net/publication/372630741_ROL_CIFROVOI_KULTURI_U_PROFESIJNIJ_DIJALNOSTI_PEDAGOGICNIH_PRACIVNIKIV_ZAKLADIV_PROFESIJNOI_OSVITI (дата звернення: 02.06.2026).
3. Гуменний О. Д. Розвиток цифрової культури керівників закладів професійної освіти: монографія. Київ. 280 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740517/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D0%9E%D0%94.pdf> (дата звернення: 31.05.2026).
4. Вербівський Д. С. Формування цифрової культури здобувачів освіти у системі загальної середньої освіти URL : <https://eprints.zu.edu.ua/48136/> (дата звернення: 31.05.2026).
5. Рамка цифрової компетентності для громадян України DigCompUA for Citizens 2.2. Міністерство цифрової трансформації України. URL : https://osvita.dii.gov.ua/uploads/1/7451-ramka_cifrovoi_kompetentnosti.pdf (дата звернення: 02.06.2026).
6. Гуревич Р., Коношевський Л., Костенко Н. Цифрова компетентність педагогів в умовах інформатизації освіти. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2023. Випуск 74. С. 7–13. URL: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-74-7-13> (дата звернення: 31.05.2026).
7. Кібергігієна в щоденній роботі педагога : прості правила безпеки. Онлайн-інфосесія ЦЦО Донецького ОблІППО. URL : <https://ippo.dn.ua/novyny-afisha/novyny/2026/kiberbezpeka-pedagoga-yak-zakhistiti-svij-tsifrovij-prostir> (дата звернення: 31.05.2026).
8. Створення освітнього контенту з використанням ШІ. Практикум Центру цифрової освіти. URL : <https://ippo.dn.ua/novyny-afisha/novyny/2026/novi-gorizonti-stvorenniya-osvitnogo-kontentu-za-dopomogoyu-shi> (дата звернення: 31.05.2026).
9. 12 ефективних цифрових інструментів для освіти: традиційні та новітні технології. URL : <https://naurok.com.ua/post/12-efektivnih-cifrovih-instrumentiv-dlya-osviti-tradiciyni-ta-novitni-tehnologi> (дата звернення: 31.05.2026).